

ПРАВО МИРНИХ ЗІБРАНЬ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА НІМЕЧЧИНИ

Статтю присвячено аналізу сутності та змісту права мирних зібрань Німеччини через призму з'ясування місця такого правового утворення в системі адміністративного права Німеччини. Для досягнення поставленої мети автором стисло аналізується внутрішня побудова адміністративного права Німеччини. Робиться висновок, що право мирних зібрань є елементом поліцейського права, яке у свою чергу є структурним утворенням Особливого адміністративного права Німеччини. Особливу увагу приділено з'ясуванню змісту основних інститутів права мирних зібрань Німеччини.

Ключові слова: система, адміністративне право, Особливе адміністративне право, поліцейське право, право мирних зібрань.

**Мельник
Роман Сергійович**

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри адміністративного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дослідження сучасних проблем адміністративного права неможливе без вивчення відповідного зарубіжного досвіду. Це твердження, як здається, є аксіомою, що однак на завжди приймається до уваги деякими колегами. Складається враження, що в тих випадках, коли посилання на зарубіжний досвід є зручним (не вимагає додаткових «рухів» у напрямку його запозичення чи впровадження в Україні), це робиться зі значною готовністю. У тих же випадках, коли досвід інших країн викликає необхідність здійснення ґрунтовної та напруженої роботи, результати якої можуть виявитися неочікуваними для української юридичної думки та практики (такими, що вимагають ґрунтовного перегляду сталих вітчизняних теорій), про зарубіжний досвід ідеться вже «упівголоса» з превалюванням думки про непотрібність і небезпечність копіювання чи перенесення іноземних теорій на вітчизняний ґрунт. Особливо прикро чути таке від тих людей, які фактично визначають подальший рух розвитку української юридичної науки, що, на наш погляд, часто то-рує паралельно з реальними потребами як правозастосування, так, до речі, і юридичної освіти. За доказами далеко ходити не варто – досить лише ознайомитися з відгуками роботодавців про рівень знань випускників юридичних навчальних закладів. Погані викладачі – як особистості чи як професіонали, що «черпають»

знання зі статей, монографій, підручників своїх вітчизняних колег? Потрібно орієнтуватися на судову практику, – скажуть мої опоненти. Так, потрібно, адже лише практичний підхід, як писав свого часу В. Кобалевський, надає цінності юридичній теорії [1, с. 30]. Проте що це за досвід на сьогодні?

Вітчизняна судова практика у сфері реалізації громадянами права на участь у мирних зібраннях

Аналіз судової практики у сфері розгляду адміністративними судами України позовів суб'єктів владних повноважень щодо заборони (обмеження) проведення громадянами мирних зібрань, який було здійснено експертами Центру політико-правових реформ, м'яко кажучи, пригнічує. Так, було встановлено, що 2010 року суди задовольнили 83% позовів місцевих органів влади про заборону мирних зібрань, а 2011 – 88%, при тому в більшості випадків «обмеження» реалізації названого права було реалізовано у формі повної заборони проведення мирного зібрання. Нерідко суди, приймаючи рішення про заборону таких заходів, посилаються на прийняті органами місцевого самоврядування всупереч Конституції України «порядки» та «положення» з питань проведення мирних зібрань, хоча б мали керуватися ст. 39 Основного закону України, нормами ст. 11 Європейської конвенції з прав людини та ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, відповідною практикою Європейського суду з прав людини. Не є винятковим для практики судочинства

проведення судових засідань у таких справах у вечірній чи нічний час, без повідомлення сторони відповідача, без надання відповідачеві можливості належно підготуватися до участі в розгляді позовної заяви суб'єкта владних повноважень [2].

З приводу викладеного хочеться сподіватися, що подібні тенденції у сфері адміністративного судочинства пов'язані не з бажанням судів «підіграти» суб'єктам владних повноважень у їх хронічному побоюванні мирних зібрань громадян України, а лише з певною необізнаністю суддів у таких питаннях. Відповідно навряд чи ми маємо, вивчаючи на доктринальному рівні право мирних зібрань, орієнтуватися на таку практику здійснення судочинства.

Отже, очевидним є те, що ми просто не можемо ігнорувати ті найкращі напрацювання, які є на сьогодні в європейській юридичній науці, насамперед німецькій, що не лише дала нам чимало термінів та інститутів, якими ми протягом багатьох років користуємося наче власним винаходом, але і постійно орієнтується, зокрема в особі її представників, на допомогу Україні. У цьому сенсі досить згадати про інтенсивність співпраці нашої держави з Німеччиною у сфері розбудови вітчизняного адміністративного судочинства.

Принагідно зазначимо, що проблематика права мирних зібрань уже була предметом наукового аналізу з боку вітчизняних авторів (О. Іванов, Р. Куйбіда, В. Чемерис та ін.), проте ці вчені концентрували свою увагу переважно на вивченні проблем реалізації цього права в Україні, не

зупиняючись на дослідженні його доктринальних аспектів. Таким чином, завданням нашої статті є розгляд права мирних зібрань через призму системи права, зокрема системи адміністративного права Німеччини, з наступним формулюванням пропозицій для українського законодавства та вітчизняної юридичної науки.

Право мирних зібрань Німеччини як об'єкт наукового аналізу

Суттєве значення для розбудови справжньої демократичної, толерантної, соціально орієнтованої держави, яка підтримує та всіляко допомагає становленню громадянського суспільства, має рівень гарантування реалізації приватними особами права на участь у мирних зібраннях. Принциповість цього права побічно підтверджується місцем його розташування в Конституції Федеративної Республіки Німеччина [3], де про нього йдеться у ст. 8, яка проголошує, що всі німці мають право без сповіщення та дозволу збиратися мирно та без зброї. Додатковим доказом значущості цього права для німецького суспільства є, на наш погляд, і рівень наукового інтересу, який вимірюється десятками монографій, дисертацій, підручників і коментарів, присвячених аналізу права мирного зібрання та процедур його реалізації [4; 5]. Маючи намір ознайомити українських читачів із результатами та спрямованістю наукових досліджень німецьких колег із зазначеного питання, доцільно розпочати цю роботу з висвітлення найбільш загального аспекту цієї проблематики, що пов'язано з нашим бажанням

дотримуватися послідовності та логіки у викладенні матеріалу.

Система адміністративного права Німеччини та її елементи

Маючи вже можливість представити науковій громаді окремі результати вивчення системи адміністративного права Німеччини [6], дозволимо собі повторити лише найбільш важливі та принципові моменти, які є необхідними в ракурсі розмови про право мирних зібрань.

Система адміністративного права Німеччини, формуючись у межах добре відомої всім формули «адміністративне право є конкретизованим конституційним правом», складається з двох основних блоків – Загального адміністративного права та Особливого адміністративного права.

Загальне адміністративне право містить правила, принципи, терміни та правові інститути, що стосуються абсолютно всіх сфер діяльності суб'єктів публічного управління (адміністративних органів), які у свою чергу регулюються нормами Особливого адміністративного права. До 1976 р. Загальне адміністративне право взагалі не мало нормативно закріплених форм, у зв'язку з чим було представлено лише неписаними, розробленими науковцями та судовою практикою принципами. І лише з прийняттям Федерального закону про адміністративні процедури [7] окремі, далеко не всі інститути Загального адміністративного права отримали відповідні законодавчі форми [8, с. 37–38].

Загальне адміністративне право Німеччини складається з окремих

інститутів – основних принципів і понять адміністративного права, джерел адміністративного права, принципів діяльності адміністративних органів, організації суб'єктів публічного управління, суб'єктивних публічних прав, адміністративного акта, адміністративного договору, нормативних актів адміністративних органів, адміністративної процедури, виконання адміністративних рішень, публічного майна, матеріальної відповідальності держави за шкоду, яка виникла внаслідок порушення державним службовцем його службових обов'язків [9].

Поряд із Загальним адміністративним правом німецькими вченими, як уже було наголошено вище, виділяється також і Особливе адміністративне право. Його норми, регулюючи окремі сфери діяльності адміністративних органів, утворюють значний масив, який поділено на окремі галузі (підгалузі)¹, яких за орієнтовними підрахунками – близько тридцяти (будівельне право, дорожнє, промислове та господарське, соціальне, шкільне, право вищої школи тощо), проте однією з найбільш важливих і принципових галузей Особливого адміністративного права є поліцейське право та право охорони порядку.

Право мирних зібрань, поліцейське право і право охорони порядку

Винесення на «перше місце» поліцейського права і права охорони порядку (далі – поліцейське право) у

¹ У німецькій юридичній науці не проводиться спроб розмежувати або встановити відмінності між категоріями «підгалузь права» та «галузь права». З огляду на це в теорії та практиці мова йде завжди про сукупність окремих (спеціальних, особливих) норм, які утворюють право – адміністративне, поліцейське, муніципальне та ін.

ждному разі не можна розцінювати як бажання чи потребу поставити під тотальний поліцейський контроль усі аспекти життєдіяльності німецького суспільства. Виникнення подібних думок або уявлень є свідченням професійної обмеженості їх носіїв, яка не дозволяє побачити відмінність між однаковими за звучанням, але принципово відмінними за змістом категоріями «поліцейське право у демократичній та правовій державі» та «поліцейське право у країнах тоталітарного (авторитарного) типу». У цьому плані наведемо слушні слова К. Бельського, який вищою мірою справедливо пише, що ані правова держава, ані громадянське суспільство ані сьогодні, ані завтра, ані у найбільш далекому майбутньому не зможуть існувати без поліції, діяльність якої має бути врегульовано поліцейським правом [10, с. 129].

Саме подібне ставлення до призначення і ролі поліції та поліцейського права сповідується й німецькими авторами, що як призначення цієї галузі права бачать закладення юридичних засад забезпечення внутрішньої безпеки в державі. Норми поліцейського права визначають компетенцію та організацію органів поліції та органів охорони громадського порядку, а також права та обов'язки працівників названих органів. Поліцейське право поділяється на загальну й особливу частини. Норми загальної частини містять загальні приписи та принципи, які застосовуються у всіх сферах діяльності таких суб'єктів, пов'язаної з попередженням небезпеки. Особлива ж частина об'єднує в собі норми, які визначають повноваження органів

поліції та органів охорони громадського порядку в окремих сферах, однією з яких є мирні зібрання.

Розміщення права мирних зібрань у системі поліцейського права пов'язано з тим, що публічні зібрання можуть нести з собою потенційну загрозу суспільству та державі, а раз так, то має бути запроваджено правові обмеження, покликані знизити або нейтралізувати її прояв. Питання попередження та нейтралізації небезпеки, яка може завдати шкоди національній безпеці, громадському порядку, правам і свободам інших осіб, як уже було зазначено вище, є центральним елементом системи завдань, що покладаються на поліцію.

Внутрішня побудова права мирних зібрань Німеччини²

Право мирних зібрань (Versammlungsgesetz), будучи структурним елементом системи поліцейського права, разом із тим має і власну систему, в якій виділяються відповідні інститути.

• *Джерела права мирних зібрань*, до яких зараховуються міжнародні та національні юридичні акти, що гарантують приватним особам право на участь у мирних зібраннях. Насамперед ідеться про Загальну декларацію прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенцію про захист прав людини й основоположних свобод і Федеральний закон Федеративної Республіки Німеччина «Про зібрання

² Мова йде про симбіоз окремих систем – системи законодавства про мирні зібрання; системи права мирних зібрань – як навчальної дисципліни та системи права мирних зібрань як напрямку наукового пошуку.

та походи» від 1953 р. [11]. Крім цього варто додати, що з огляду на федеративний устрій Німеччини кожна федеральна земля має право видавати власні закони про мирні зібрання. Так, 2010 року цим правом скористалася федеральна земля Нижня Саксонія, яка має «власне» законодавче регулювання порядку реалізації приватними особами права на мирні зібрання [12]. Принагідно зазначимо, що цей закон дещо ширший порівняно з федеральним законом. Це пов'язано з тим, що під час його розробки було враховано положення чималої кількості судових рішень з цього питання, прийнятих у різні часи Європейським судом з прав людини, Федеральним Конституційним Судом Німеччини, вищими судовими інстанціями загальної юрисдикції.

Судові рішення названих судів доволі активно використовуються і в межах правозастосовної практики. Завдяки їм суб'єкти правозастосування отримують інформацію про сутність окремих категорій, які складають зміст цієї галузі права та відповідно керуються ними. Це зрештою дозволяє відносити останні до категорії джерел права мирних зібрань Німеччини.

Приклад. Саме завдяки судовій практиці в Німеччині склалося одноманітне розуміння природи так званих інформаційних пунктів, а також їх зв'язку з гарантованим конституцією правом на мирне зібрання. Необхідність розв'язання цього питання була пов'язана з тим, що адміністративні органи давали неоднозначну кваліфікацію діям, пов'язаним з установленням інформаційних пунктів,

завданням яких було поширення брошур, листівок, флаєрів серед громадян. Тобто в одних випадках такі пункти визнавалися формою мирного зібрання, в інших – ні. Чітка відповідь на це питання була важливою, між іншим, і з огляду на те, що встановлення інформаційних пунктів (у разі якщо вони не є формою мирного зібрання) передбачає не лише отримання дозволу від компетентного органу, але і сплату орендної плати за використання публічного майна (наприклад, площі чи вулиці міста).

Федеральний адміністративний суд Німеччини з цього приводу зазначив, що організація інформаційного пункту не може перебувати під захистом гарантованого конституцією права на мирні зібрання. Такі інформаційні пункти націлені на індивідуальну комунікацію з громадянами, які випадково перебувають поблизу останніх і відповідно не переслідують мету організації комунікації між громадянами, об'єднаними однією позицією. Таким чином, приватні особи, які тимчасово збираються навколо або поблизу інформаційних пунктів, не мають внутрішнього зв'язку між собою, який, будучи необхідним елементом масового зібрання, дозволяє характеризувати таких осіб як спільноту. Особи, які збираються навколо інформаційних пунктів, з огляду на викладене утворюють не зібрання, а скуплення [13]. З огляду на це організація інформаційних пунктів у Німеччині нині здійснюється виключно за попереднім дозволом компетентного органу.

• **Основні поняття права мирних зібрань.** Реалізація права на

мирне зібрання приватними особами (з одного боку) та обмеження, які можуть бути запроваджені (з іншого) в обов'язковому порядку, передбачають необхідність з'ясування сутності основоположних категорій права мирних зібрань. Вирішенню зазначеного завдання в Німеччині приділяється надзвичайна увага, що знаходить відображення у нормативних актах, судових рішеннях, наукових висновках.

У межах означеного системного утворення права мирних зібрань здійснюється тлумачення таких категорій: зібрання; публічний характер зібрання (зібрання під відкритим небом і зібрання у приміщеннях); мінімально необхідна кількість учасників мирного зібрання; мета мирного зібрання; національна безпека; попередження злочинів; охорона здоров'я; захист прав і свобод інших осіб; порядок; зібрання «мирне та без зброї»; форми мирних зібрань; межі свободи мирних зібрань; межі державного втручання у свободу мирних зібрань тощо.

Приклад. Визначення мінімальної кількості осіб мирного зібрання. На практиці виникає питання: зібрання є можливим за участі двох чи щонайменше трьох осіб? Відповідаючи на нього, німецькі автори виходять з такого: право мирних зібрань у своєму підґрунті має ідею надати можливість приватним особам публічно обговорювати певні рішення, проекти таких рішень або певні ситуації, наявні в державі чи суспільстві. Таке обговорення виконує важливі демократичні функції, надаючи приватним особам, як було

зазначено вище, можливість брати участь в управлінні державними справами, зокрема в розробці державної політики чи проектів окремих юридичних актів. Реалізація зазначеного передбачає соціальну комунікацію між фізичними особами, яка, зрозуміло, є можливою лише в тому разі, коли таких осіб щонайменше дві. Зрозуміло, що соціальна значущість і публічне сприйняття соціальної комунікації, в якій беруть участь три особи, буде більшою за значущість і сприйняття тієї, учасниками якої є дві особи. Проте було б, напевно, невиправданим не визнавати право двох осіб на мирне зібрання, визнаючи при цьому право трьох осіб на його проведення. Ідея права на мирне зібрання, у центрі якого перебуває соціальна комунікація, відповідно вимагає того, щоб мінімально можливою кількістю осіб могла його реалізувати. Відповідно для визнання певного заходу зібранням необхідною є наявність щонайменше двох фізичних осіб [14, с. 185–186].

• **Юридичний статус учасників мирного зібрання.** Значна увага у праві мирних зібрань приділяється формулюванню прав та обов'язків учасників мирного зібрання. Насамперед мова йде про юридичний статус організатора (керівника) мирного зібрання, на якого згідно з німецьким законодавством покладаються права та обов'язки як на стадії організації мирного зібрання, так і на стадії його проведення та закінчення. Так, організатор мирного зібрання має сповістити компетентний орган про заплановане зібрання; взяти участь у процедурі узгодження часу, місця,

тривалості тощо зібрання, учасниками якої є відповідальні особи муніципалітету та поліції; зобов'язаний слідкувати за порядком під час мирного зібрання та відповідно вчиняти необхідні дії для попередження чи припинення протиправних дій з боку учасників зібрання; керувати особами з приватних осіб для підтримання порядку під час зібрання; уповноважений на припинення зібрання у будь-який час тощо.

• **Повідомлення про заплановане мирне зібрання.** Право на участь у мирних зібраннях є одним з основних прав людини і громадянина, а раз так, то будь-які обмеження щодо його реалізації, які однак об'єктивно мають існувати у державі, можуть бути запроваджені у виключних і чітко визначених випадках і формах. Інакше кажучи, у цій сфері мають існувати «обмеження обмежень», які є додатковою гарантією забезпечення реалізації приватними особами належних їм прав і свобод. З огляду на це німецьке законодавство досить «обережно» регламентує порядок сповіщення суб'єктів публічної влади про заплановані публічні заходи. Суть такого порядку полягає в тому, що він повинен мінімально можливим чином обмежувати право приватних осіб на мирні зібрання.

Відповідно до німецького законодавства особа, яка має намір організувати та провести мирне зібрання, має сповістити компетентний орган³ не пізніше ніж за 48 годин до початку запланованого заходу

³ Під компетентним органом розуміється відділ підтримання порядку (Ordnungsamt) відповідного муніципалітету.

з урахуванням вихідних і святкових днів. Повідомлення може бути здійснено в будь-якій формі (особисто, письмом, телефоном або шляхом надіслання інформації електронною поштою) та містити в собі вичерпну інформацію про місце проведення зібрання та/або його маршрут, часові межі, предмет зібрання, персональні дані та адресу організатора чи організаторів зібрання, а також очікувану кількість учасників. Компетентний орган може зажадати від організатора зібрання надання додаткової інформації.

Важливим аспектом цього інституту є питання про термінові та спонтанні зібрання.

У межах зазначеного інституту знаходять розміщення також і норми права, які визначають умови обмеження або заборони проведення публічного зібрання. На прийняття такого рішення уповноважено керівника відділу підтримки порядку відповідного муніципалітету.

• **Повноваження поліції у сфері організації та проведення мирних зібрань.** З огляду на специфіку права на мирні зібрання законодавство Німеччини окремо визначає повноваження поліції в цій сфері. Зокрема принциповим є питання про розмежування повноважень поліції та відділу підтримки порядку відповідного муніципалітету в цій сфері. Визначено, що органи поліції «відповідають» за мирне зібрання з моменту його початку. До цього часу, тобто з моменту повідомлення про захід організатором і до його початку, здійснення будь-яких організаційних дій покладається на відділ підтримки порядку муніципалітету.

За органами поліції закріплюється також повноваження на здійснення звукозапису та відеозапису подій, які відбуваються на місці проведення публічного зібрання.

• **Мирне зібрання в закритому приміщенні.** Мирні зібрання можуть проводитися як під відкритим небом, так і в закритих приміщеннях. З огляду на це окреме місце в системі права мирних зібрань Німеччини отримує інститут мирних зібрань у закритих приміщеннях. Особливість норм, які визначають порядок організації та проведення мирних зібрань у закритих приміщеннях, полягає в тому, що вони є більш «лояльними» щодо організаторів та учасників таких зібрань порівняно з нормами, які стосуються мирних зібрань під відкритим небом. Така лояльність обґрунтовується тим, що зібрання в закритих приміщеннях несуть у собі набагато менший рівень потенційної небезпеки для суспільства та держави, а раз так, то обсяг і зміст обмежень реалізації названого права може бути меншим.

Законодавство Німеччини не покладає на організатора обов'язок повідомляти компетентний орган про такий захід. У нормативному порядку в межах цього інституту регулюються також питання участі в таких зібраннях представників засобів масової інформації та поліції. Окрема увага приділяється визначенню умов обмеження та примусового розпуску публічного зібрання в закритому приміщенні.

• **Відповідальність за порушення устанавленого законодавством порядку організації та проведення мирного зібрання.** З огляду на

необхідність забезпечення виконання організатором (організаторами) публічного зібрання, його учасниками, а також іншими особами вимог законодавства про організацію та проведення мирних зібрань запроваджено кримінальну та адміністративну відповідальність за порушення установлених вимог (заборон). Склади злочинів і правопорушень формулюються безпосередньо в законах про мирні зібрання.

Висновки та рекомендації

Ураховуючи досвід ФРН у сфері нормативного регулювання права мирних зібрань, а також доктринального вивчення порядку його реалізації, доцільним і необхідним є перегляд усталених у вітчизняній юридичній науці поглядів на питання системи адміністративного права. У межах системи Особливого адміністративного права мають бути виділені його окремі підгалузі, зокрема такі, як поліцейське право [15] та право мирних зібрань. Подібний крок сприятиме активізації наукового вивчення таких правових утворень; призведе до розроблення окремих навчальних матеріалів (посібників, підручників тощо) з названих питань; закладе необхідне підґрунтя для підготовки фахівців з питань поліцейського права та права мирних зібрань, необхідної кількості яких на сьогодні в Україні немає. Відсутність вузькокваліфікованих юристів і вчених, власне, на наш погляд, і пояснює ті проблеми, які мають нині місце як у сфері організації діяльності міліції в цілому, так і у сфері забезпечення реалізації громадянами України права на

участь у мирних зібраннях. Особливо проблемною в цьому сенсі є ситуація, пов'язана з розробкою українськими авторами проектів законів про мирні зібрання. Ознайомлення з відповідними законопроектами засвідчує, що в них не враховано значної кількості положень, які є необхідними для реалізації приватними особами права на мирні зібрання. Причина низької якості цих документів знову ж таки пов'язана з відсутністю глибоких доктринальних досліджень цієї підгалузі адміністративного права. Отже, до того часу, поки українське адміністративне право буде залишатися таким, яким воно є на сьогодні – позбавленим внутрішньої диференціації, нам не вдасться досягти жодних значущих результатів у сфері адміністративно-правового регулювання суспільних відносин, а раз так, то годі і мріяти про «утвердження і забезпечення прав і свобод людини» на теренах України.

Список використаних джерел:

1. Кобалевский В. Очерки советского административного права / В. Кобалевский. – Х. : Гос. издат. Украины, 1924. – 258 с.
2. Припинити системне порушення права на мирні зібрання! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://maidanua.org/2012/06/majdan-monitorynh-grupynty-systemni-porushennya-prava-namyrni-zbory/>.
3. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland : vom 23 Mai 1949 [Elektronische Ressource]. – Zugang : <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf>.
4. Brenneisen H., Wilksen M., Becker W. und and. Versammlungsrecht : das hoheitliche Eingriffshandeln im

Versammlungsgeschehen / Hartmut Brenneisen. – 4. Aufl. – Hilden/Rhld. : VDP Verl. Dt. Polizeiliteratur, 2011. – 638 s.

5. Versammlungsrecht : Lehrbuch / R. Krueger. – Stuttgart [u.a.] : Booberg, 1994. – 178 s.

6. Мельник Р. С. Система адміністративного права Німеччини (загально-теоретичний аналіз) / Р. С. Мельник // Публічне право. – 2011. – № 3. – С. 49–59.

7. Verwaltungsverfahrensgesetz der Bundesrepublik Deutschland : vom 25 Mai 1976 // BGBI. I. – S. 1253.

8. Maurer H. Allgemeines Verwaltungsrecht / H. Maurer. –, München : Verlag C. H. Beck. – 2004. – 853 s.

9. Deterbeck S. Allgemeines Verwaltungsrecht mit Verwaltungsprozessrecht / S. Deterbeck. 4. Auflage. – Verlag C.H. Beck, München, 2006. – 612 s.

10. Бельский К. С. Полицейское право : лекционный курс / К. С. Бельский ; под ред. А. В. Куракина. – М. : Изд-во «Дело и Сервис», 2004. – 816 с.

11. Gesetz über Versammlungen und Aufzüge (Versammlungsgesetz) : vom 24 Juli 1953 [Elektronische Ressource]. – Zugang : <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/versammlg/gesamt.pdf>.

12. Niedersächsisches Versammlungsgesetz : vom 7 Oktober 2010 // Niedersächsisches Gesetz-und Verordnungsblatt. – 2010. – № 24. – S. 465.

13. Bundesverwaltungsgerichtsentcheidung : vom 22 August 2007 [Elektronische Ressource]. – Zugang : <http://www.bverwg.de/entscheidungen/entscheidung.php?ent=220807U6C22.06.0>.

14. Stefan Ripke Europäische Versammlungsfreiheit. Das Unionsgrundrecht der Versammlungsfreiheit im Grundrechtsschutzsystem aus Grundrechtecharta, EMRK und gemeinsamer Verfassungsüberlieferung. – 2012. – Mohr Siebeck Tübingen. – 697 s.

15. Мельник Р. С. Поліцейське право в Україні: нотатки до наукової дискусії / Р. С. Мельник // Юрист України. – 2011. – № 3 (16). – С. 32–37.

Мельник Р. С. Право мирных собраний в системе административного права Германии.

Статья посвящена анализу сущности и содержания права мирных собраний Германии через призму поиска места данного образования в системе административного права Германии. Для достижения поставленной автором цели анализируется внутреннее построение административного права Германии. Делается вывод, что право мирных собраний является элементом полицейского права, которое в свою очередь размещается в рамках Особенного административного права. Отдельное внимание уделено уточнению содержания основных институтов права мирных собраний Германии.

Ключевые слова: система, административное право, особенное административное право, полицейское право, право мирных собраний.

Melnyk R.S. Law of Peaceful Protests in the System of Administrative Law of Germany.

The article is devoted to the analysis of the essence and content of law of peaceful protests in Germany through finding out the place of the mentioned legal formation in the system of administrative law. In the beginning of the article the author makes a point about conducting of legal comparative researches and makes a conclusion about an obligatory necessity to take into consideration European legal practice

and doctrine in the sphere which is considered. In the author's view, necessity of this decision is caused by the fact that Ukrainian administrative courts limit the right to peaceful protests by private parties in many cases without any reason what in turn hampers democratic processes in Ukraine. Lack of knowledge on modern European standards in the sphere of law of peaceful protests by the representatives of judicial power is mentioned as one of the causes of such situation.

In order to achieve the mentioned goal the author analyzes briefly the inner structure of German administrative law. It is stressed that this body of law consists of General Administrative Law and Special Administrative Law which in turn regulates separate spheres of activity of administrative agencies, forms a big cornerstone which is divided into separate branches such as municipal law, police law, construction law, traffic law, industrial and economic law, social law, school law, high school law and so on.

Special attention is paid to finding out of peculiarities and goal of German police law which is one of the main elements of Special Administrative Law. It was possible to conclude on the basis of conducted research that law of peaceful protests is the element of the system of police law. The reasons and necessity to place the law of peaceful protests in the system of police law are explained.

The system of law of peaceful protests is considered. This law consists of the following elements: sources of law of peaceful protests; the main definitions of the law of peaceful protests; legal status of the participants of peaceful protests; institute of informing about the planned peaceful protest; authorities of police in the sphere of organization and conducting of peaceful protests; peaceful protests in closed premises; institute of liability for breaking procedure of organization and conducting of peaceful protest established by legislation. When the author analyzes the content of the institutes of German law of peaceful protests he refers to court practice, gives examples and makes a conclusion that German courts contributed to the concretization of the content of many provisions on law of peaceful protests.

The conclusion is made in the end of the article that it is necessary to transform the system of administrative law of Ukraine which is directed on the following differentiation of its norms. To author's view, only in such a way it will be possible to achieve a necessary level of specialization and training of subjects who enforce law especially in the sphere of law of peaceful protests.

Keywords: system, administrative law, Special Administrative Law, police law, law of peaceful protests.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2013